

<https://helda.helsinki.fi>

Ekstremismi ja ääri-ideologiat kiinnostavat nuoria

Benjamin, Saija

2021-10

Benjamin , S 2021 , ' Ekstremismi ja ääri-ideologiat kiinnostavat nuoria ' , Kleio , Vuosikerta.
pö 2 0 2 1 , N r o 3 , S i v u t 2 0 2 1 .

<http://hdl.handle.net/10138/337226>

publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

EKSTREMISMI JA ÄÄRI-IDEOLOGIAT KIINNOSTAVAT NUORIA

SAIJA BENJAMIN

Mikä yhdistää seuraavia henkilöitä: Charles Darwin, Greta Thunberg, Nelson Mandela, Donald Trump, Pentti Linkola tai Osama bin Laden? Tässä kysymys, jonka voi esittää opiskelijoille keskusteltaessa esimerkiksi yhteiskunnallisesta aktivismista. Vaikka ensireaktio on usein tyrmistynyt, kysymystä on kuitenkin hedelmällistä pohtia. Henkilöitä yhdistää se, että he ovat esittäneet voimakkaita, mielipiteitä jakavia näkemyksiä ja pyrkinet edistämään – erilaisin keinoin – tärkeinä pitämiään arvoja ja aatteita yhteiskunnassa tai laajemmin maailmassa. Heitä kaikkia on myös kutsuttu, eri osapuolten toimesta ja eri aikakausina, radikaaleiksi tai jopa ekstremisteiksi. Koska tuntuu kuitenkin itsestään selvältä, ettei henkilöitä voi asettaa samaan viitekehykseen, on myös tarpeellista analysoida miksei.

Arkikielessä käsitteet aktivismi, radikaali ajattelu ja ekstremismi sekoittuvat usein toisiinsa. Käsitteinä ne ovat äärimmäisen aika- ja kontekstisidonnaisia. Se, mikä luokitellaan radikaaliksi ajatteluksi tai ekstremismiksi yhdessä kontekstissa ja tietyssä aikana, voidaan nähdä täysin tavanomaisena jossakin toisessa. Keskeistä onkin erottaa, millä tavoin arvoja ja tavoitteita määritellään: ulossulkevana ja toisten perusoikeuksia loukkaavina vai rauhanomaisina, demokratian ja ihmisoikeuksien mukaisina? Väkivallan, syrjinnän ja muiden ihmisarvoa halveksuviin vaikutuskeinojen käytön tuomitseminen on toki aina selkeää ja ristiriidatonta.

Yleisesti käytettyjen määritelmien mukaan aktivismi pyrkii nostamaan esiin yhteiskunnallisia ongelmia ja muuttamaan niitä väkivaltaa käyttämättä. Tähän tarvitaan joskus radikaaleiltakin vaikuttavia

näkemyksiä ja uudistuspyrkimyksiä. Väkivaltaisella ekstremismillä taas tarkoitetaan sitä, että väkivaltaa käytetään, sillä uhataan, siihen kannustetaan tai se oikeutetaan aatteen päämäärillä perustellen. Ekstremismi ei kuitenkaan tarkoita vain ”radikaaleja” arvoja tai väkivaltaisia toimintatapoja, vaan se perustuu vahvasti sisä- ja ulkoryhmän väliselle vastakkainasettelulle, jossa ulkoryhmä nähdään uhkana sisäryhmän identiteetille ja hyvinvoinnille, ja siksi ulkoryhmään kohdistuvat väkivaltaiset toimet nähdään oikeutettuina. Ekstremistiteiksi tunnistetuilla henkilöillä tai ryhmittymillä on tyypillisesti hyvin samankaltaisia ajatusrakenteita riippumatta siitä millaiselle tulkinnalle jostakin poliittisesta aatteesta, katsomuksesta tai etnisestä ”puhtaudesta” ne pohjautuvat. Ekstremistinen mieli on dogmaattinen ja ehdoton, ikään kuin sulkeutunut. Se ei ole avoin vastaanottamaan uutta tietoa ja vaihtoehtoisia näkemyksiä, eikä siksi kykene asettumaan toisen, erityisesti ulkoryhmäläisten, asemaan. Ajattelu on tyypillisesti joustamatonta, mustavalkoista ja empatiakyky, erityisesti ulkoryhmää kohtaan, on heikentynyt.

Näiden määrittelyjen pohjalta on jo helpompi arvioida edellä mainittujen henkilöiden toiminnan ja tavoitteiden eettisyyttä ja oikeutusta.

Koulun merkitys radikalisoitumisen ennaltaehkäisyssä

Tutkimustemme mukaan suomalaiset nuoret pitävät tietämättömyyttä, ryhmäajattelua ja koulutuksen puutetta tärkeimpinä syinä radikalisoitumiseen. Siksi nuoret näkevät oppilaitosten roolin radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyssä keskei-

seksi. He tiedostavat, että ihmisten arkitodellisuus on usein kuplautunutta ja algoritmien syöttämä tieto valikoitunutta. Koulun toivotaankin antavan ”puolueetonta” tietoa moninaisuudesta, uskonnoista, kulttuureista ja ideologioista, ja näitä tarkasteltavan eri näkökulmista.

Nuoret toivovat jännitteisen some-ympäristön vastapainoksi kouluun ”turvallista tilaa” kysyä ja kyseenalaistaa ilman pelkoa tuomitsemisesta, no-laamisesta tai maalittamisesta sekä mahdollisuutta kriittisiin, mutta kiihottomiin keskusteluihin erilaisista sensitiivisistä aiheista opettajajohtoisesti, yhdessä muiden nuorten kanssa. Nuoret arvioivat, että tällaiset yhteiset keskustelut lisäävät ymmärrystä ja perspektiivinottokykyä ja siten ehkäisevät ennakkoluuloja ja vihamielisten asenteiden kehittymistä. Heidän mielestään koulussa saatavat yhteisöllisyyden kokemukset ja itsenäisen ajattelun taidot luovat edellytyksiä hyvinvoinnille ja demokratialle ja toimivat tehokkaana vastavoimana radikalisoitumiselle ja ekstremismille.

Rakentavaa keskustelua

Ekstremismi ja ääri-ideologiat kiinnostavat nuoria, mutta aiheet saattavat herättää heissä voimakkaita mielipiteitä ja tunteita. Nämä kertovat ennen kaikkea teemojen merkityksellisyydestä ja nuorten tarpeesta tarkastella niitä. Esimerkiksi vitsailu tai provosoivat ”läpät” saattavat olla jollekin nuorelle ainut tapa nostaa pohdituttava asia esille kasvot säilyttävällä tavalla, joten tilaisuuteen on syytä tarttua.

Opettajat saattavat kuitenkin kokea aiheista keskustelun haastavaksi, koska identiteettien moniäänisyys ja maailmankatsomusten kirjo näkyy yhä selkeämmin myös luokkahuoneissa ja näiden väliset mahdolliset vastakkainasettelut saattavat aiheuttaa jännitteitä. ”Kulttuurisensitiivisyyden” vaatimus ja pelko tahattomasta loukkaamisesta saattavat jännittää. Keskustelu saattaa tuoda myös esiin joissakin nuorissa piilevää vihamielisyyttä tai ennakkoluuloja tiettyihin etnisiin tai katsomuksellisiin väestöryhmiin liittyen.

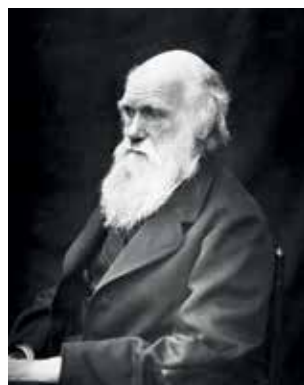
Tilanteissa, joissa nuori reagoi keskustelunaiheeseen erityisen voimakkaasti tai jos nuoren näkemykset herättävät huolta, on hyvä pyrkiä keskustelemaan oppijan kanssa myöhemmin rauhallisesti kahden kesken. Tällaisia tilanteita varten olemme kehittäneet oppaan *Huolena radikalisoituminen?*

Opas nuorten kanssa työskenteleville, jonka voi ladata verkosta ilmaiseksi <https://dialogikasvatus.fi/material/huolena-radikalisoituminen/>.

Keskusteluissa opettajan tärkeimpänä tehtävänä on pitää huolta, että tila pysyy turvallisena kaikille läsnäolijoille ja että jokaisen ääni tulee kuulluksi. Kun tavoitteena on rakentava keskustelu, jossa kaikkien läsnäolijoiden ymmärrys aiheesta lisääntyy, ääri-ideologioita ei kannata lähestyä kansallisuuteen, kulttuuriin, katsomukseen tai aatteisiin liittyvien, usein hyvin yksilotteisten identiteettien kautta, vaan kuten yllä, arvoja, toimintamalleja, narratiiveja ja tavoitteita tarkastelemalla. Lisäksi ekstremististen tapahtumien yhteydessä on aina puhuttava tekijästä yksittäisenä henkilönä tai ryhmittymänä, joka on omaksunut tietyn ekstremistisen ideologian, sen sijaan, että tekijä nähdään ensisijaisesti jonkin laajemman etnisen, sosiaalisen, kulttuurisen tai katsomuksellisen yhteisön edustajana.

Charles Darwinin, Greta Thunbergin, Nelson Mandelan, Donald Trumpin, Pentti Linkolan ja Osama bin Ladenin tavoitteiden ja toiminnan tarkastelun lisäksi opiskelijoiden kanssa voidaan myös pohtia sitä, kuka määrittää, millaisia arvoja ja maailmankatsomuksia ihmiset saavat Suomessa kannattaa, ja millä tavoin täällä saa tehdä näkemyksiään näkyviksi tai pyrkiä edistämään niitä. Missä heidän mielestään menee raja radikaalin ajattelun ja ekstremismin välillä? ■

Kirjoittaja on (FT, KM) tutkijatohtori Suomen Akatemian Radikaaliksi kasvamassa? Koulun merkitys nuorten maailmankatsomusten rakentumisessa -tutkimusprojektissa.

Ekstremisti Charles Darwin?
Kuva: Wikimedia commons.